

การจัดการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โฮมสเตย์ตำบลบางน้ำจืด

องค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำจืด จังหวัดชุมพร

สภาพภูมิประเทศของตำบลบางน้ำจืดเป็นชายฝั่งทะเล ซึ่งมีศักยภาพในการท่องเที่ยว โดยเฉพาะหมู่ 14 บ้านเกาะพิทักษ์ มีลักษณะเป็นเกาะที่สวยงาม มีปะการังอยู่บริเวณรอบๆ เกาะ มีหาดหินสวยงาม สามารถตั้งแคมป์ปิ้งและดำน้ำชมปะการัง รวมทั้งประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพประมง ซึ่งเอื้ออำนวยต่อการจัดทำโฮมสเตย์ ดังนั้นด้วยสภาพภูมิประเทศที่มีลักษณะเป็นเกาะ จึงเหมาะสมที่จะพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวของอำเภอหลังสวน จังหวัด

วิถีใหม่

ในปี 2545 สหกรณ์ท่องเที่ยวประจำบ้านเกาะพิทักษ์เสนอโครงการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ต่อองค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำจืดเพื่อขอรับการสนับสนุนด้านงบประมาณและกำลังเจ้าหน้าที่ในการประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐอื่นๆ โดยมีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมเกาะพิทักษ์ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในแบบโฮมสเตย์ และเพื่อเป็นการเพิ่มรายได้ให้แก่ประชาชนในพื้นที่

ข้อมูลพื้นฐานปีปัจจุบัน :
ปี พ.ศ. 2546

อำเภอ: หลังสวน

จังหวัด: ชุมพร

ประชากร: 4,920 คน

พื้นที่: 52.36 ตร.กม.

ประเภทท้องถิ่น :
องค์การบริหารส่วนตำบล

การเลือกตั้ง : ทางอ้อม

ผลงานที่ได้ดำเนินการ

1. อบต. จัดประชุมชี้แจงชาวบ้านและเชิญชวนให้ชาวบ้านเข้าร่วมกิจกรรมโครงการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โฮมสเตย์ และประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
2. อบต. ใช้งบประมาณสร้างศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ที่ทำเทียบเรือของเกาะพิทักษ์
3. อบต. และสมาชิกสหกรณ์ท่องเที่ยวร่วมตั้งคณะกรรมการดำเนินโครงการจำนวน 9 คน ประกอบด้วยผู้ใหญ่บ้านเกาะพิทักษ์เป็นประธาน นายกอบต. เป็นกรรมการที่ปรึกษา และชาวบ้านเป็นกรรมการจำนวน 7 คน
4. อบต. และที่ว่าการอำเภอหลังสวนดำเนินประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวเกาะพิทักษ์ ด้วยการจัดทำแผ่นพับ ประกาศผ่านสื่อโทรทัศน์ สถานีวิทยุของจังหวัด องค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย และเปิดรับสมาชิกโครงการเพิ่มเติม
5. สำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดจัดทำผังเมืองก่อนที่จะมีการปรับปรุงภูมิทัศน์บริเวณเกาะ
6. สำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดจัดทำโครงการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แบบบูรณาการเชื่อมโยงกับโครงการของอบต. และเสนอของบประมาณสนับสนุนจากสำนักงานงบประมาณ เพื่อนำมาใช้ปรับปรุงภูมิทัศน์ เช่น สร้างทางเดินเท้า จัดระบบประปา สร้างห้องน้ำ
7. สำนักงานประมงจังหวัดจัดอบรมสมาชิกกลุ่มอนุรักษ์ของหมู่บ้านและชาวบ้านเกี่ยวกับวิธีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ
8. ผู้ใหญ่บ้านดำเนินโครงการโฮมสเตย์ขึ้นที่บ้านของตนเองเป็นแห่งแรก และร่วมกับสมาชิกโครงการดำเนินการอนุรักษ์ธรรมชาติด้วยวิธีการต่างๆ เช่น ปิดอ่าวอนุรักษ์ปลาในฤดูการวางไข่ อนุรักษ์ปูไข่ ขอพันธุ์หอยมือเสือจากศูนย์เพาะเลี้ยงคลองวาน ประจวบคีรีขันธ์เพื่อนำมาปล่อยลงสู่ทะเลจำนวน 5,000 ตัว

9. คณะกรรมการสหกรณ์ท่องเที่ยวและสมาชิกร่วมจัดโปรแกรมการท่องเที่ยว เช่น การจัดเที่ยวชมปะการัง และดำเนินการให้เขาเรือหางยาว เดินทัพัก อุปกรณ์ดำน้ำ พร้อมกับผลิตอาหารจำหน่ายนักท่องเที่ยว เช่น ปลาทุแสดเดียว
10. สำนักงานประมงจังหวัดสงเสริมตลาดกลาง ให้เป็นจุดขายสัตว์น้ำของชาวประมงโดยไม่ต้องผ่านพ่อค้าคนกลาง
11. อบต.และหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องร่วมผลักดันโครงการให้บรรจุเข้าสู่แผนยุทธศาสตร์ของจังหวัดปี 2547
12. อบต.กำลังดำเนินการขยายพื้นที่ท่องเที่ยว เช่น พัฒนาสวนสมุนไพร ปรับปรุงระบบนิเวศวิทยาป่าชายเลน

การระดมทรัพยากร

ค่าใช้จ่าย/การลงทุน	1. อบต.สนับสนุนงบประมาณจำนวน 63,000 บาท เพื่อใช้จ่ายในการสร้างศูนย์บริการนักท่องเที่ยว 2. สำนักงานประมงสนับสนุนงบประมาณ 5,200,000 บาท เพื่อปรับปรุงภูมิทัศน์ของเกาะพิทักษ์ เช่น จัดระบบประปา สร้างทางเดินเท้า เป็นต้น
การระดมทุน	สหกรณ์ท่องเที่ยวของบ้านเกาะพิทักษ์มีการระดมทุนเรือนหุ้นของสมา
อุปกรณ์/เครื่องมือ	1. เดินทัพัก จำนวน 10 หลัง 2. เสื้อชูชีพ 3. อุปกรณ์ดำน้ำตื้น 4. เรือหางยาวของชาวประมง
บุคลากร	1. เจ้าหน้าที่จากสำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัด มีหน้าที่จัดทำผังเมือง 2. เจ้าหน้าที่จากที่ว่าการอำเภอหลังสวน ดำเนินการประชาสัมพันธ์โครงการ 3. เจ้าหน้าที่สำนักงานประมงจังหวัด จัดอบรมวิธีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ 4. สมาชิกโครงการประกอบด้วยสหกรณ์ท่องเที่ยว ผู้ริเริ่มโครงการบริการนักท่องเที่ยว กลุ่มแม่บ้านประมงทำการผลิตอาหารจำหน่ายนักท่องเที่ยว และกลุ่มอนุรักษ์ประจําหมู่บ้าน รณรงค์การอนุรักษ์ธรรมชาติ

ขั้นตอนในการดำเนินการ

วัน เดือน ปี	กิจกรรมที่ทำ	ผู้รับผิดชอบ
2545	ประชุมชี้แจงชาวบ้านและเชิญชวนให้ชาวบ้านเข้าร่วมกิจกรรมโครงการ โดยให้กลุ่มต่างๆ ในพื้นที่สมัครเป็นสมาชิกโครงการ	อบต. / สหกรณ์ท่องเที่ยว/กลุ่มแม่บ้านประมง/กลุ่มอนุรักษ์ประจําหมู่บ้าน/ผู้นำชุมชน
2545	ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	อบต.
2545	ดำเนินการสร้างศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ที่ทำเทียบเรือของเกาะพิทักษ์	อบต.
2545	จัดการเลือกตั้งคณะกรรมการสหกรณ์ท่องเที่ยวเกาะพิทักษ์	อบต./สมาชิกโครงการ
2545	ประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวเกาะพิทักษ์ ด้วยการจัดทำแผ่นพับ ประกาศผ่านสื่อโทรทัศน์ สถานีวิทยุของจังหวัด และรณรงค์การอนุรักษ์ธรรมชาติ	ผู้บริหารอบต. / ผู้นำชุมชน
2545	จัดทำผังเมือง ก่อนที่จะมีการปรับปรุงภูมิทัศน์บริเวณเกาะ	สำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัด
2545	เสนอโครงการการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เพื่องบประมาณสนับสนุนจากสำนักงานงบประมาณเพื่อนำมาใช้ปรับปรุงภูมิ	สำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัด
กุมภาพันธ์-มีนาคม 2545	จัดอบรมสมาชิกกลุ่มอนุรักษ์ของหมู่บ้านและชาวบ้านเกี่ยวกับวิธีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ	สำนักงานประมงจังหวัด
	ดำเนินโครงการโฮมสเตย์และอนุรักษ์ธรรมชาติด้วยวิธีการต่างๆ เช่น ปิดอ่าวอนุรักษ์ปลาในฤดูกาลวางไข่ อนุรักษ์ไข่ หอยมือเสือจากศูนย์เพาะเลี้ยงคลองวาน ประจวบคีรีขันธ์เพื่อนำมาปล่อยลงสู่ทะเลจำนวน 5,000 ตัว	สมาชิกโครงการ / สำนักงานประมงจังหวัด
	จัดโปรแกรมการท่องเที่ยว พร้อมกับทำผลิตภัณฑ์อาหารจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยว	สมาชิกโครงการ
	ส่งเสริมตลาดกลาง ให้เป็นจุดขายสัตว์น้ำของชาวประมงโดยไม่ต้องผ่านพ่อค้าคนกลาง	
2547	สนับสนุนโครงการให้บรรจุเข้าสู่แผนจังหวัดปี 2547	อบต./สำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัด
2547	ดำเนินการขยายพื้นที่ท่องเที่ยว	

		อบต.
--	--	------

หน่วยงานที่เข้าร่วมดำเนินการ

--หน่วยงาน/องค์กร--	--บทบาทความร่วมมือ--
• สำนักงานโยธาและผังเมืองจังหวัด	มีหน้าที่จัดทำผังเมืองและเสนองบประมาณปรับปรุงภูมิทัศน์ต่อสำนักงานประมาณ
• ที่ว่าการอำเภอหลังสวน	ดำเนินการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวเกาะพิทักษ์และเชิญชวนสื่อมวลชนเข้ามาทำสารคดี
• สำนักงานประมงจังหวัด	จัดอบรมวิธีการอนุรักษ์ทรัพยากรและส่งเสริมตลาดกลาง
• กลุ่มแม่บ้านประมง	ผลิตอาหารจำหน่ายนักท่องเที่ยว
• สหกรณ์ท่องเที่ยวประจำหมู่บ้าน	ดำเนินโครงการ จัดบริการนักท่องเที่ยว
• กลุ่มอนุรักษ์ประจำหมู่บ้าน	รณรงค์การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

ประเมินผลความสำเร็จ

ก่อนการดำเนินการ

1. ประชาชนส่วนใหญ่ในบ้านเกาะพิทักษ์ประกอบอาชีพประมงเป็นหลัก ยังไม่มีอาชีพเสริมและรายได้เพิ่มขึ้น
2. ภูมิทัศน์ของเกาะยังไม่ได้ได้รับการพัฒนาปรับปรุงให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญแห่งหนึ่งของจังหวัด
3. ทรัพยากรธรรมชาติในท้องทะเล เช่น สัตว์น้ำ ยังไม่ได้รับการฟื้นฟูสภาพให้อุดมสมบูรณ์อย่างจริงจัง เนื่องจากมีการจับปลาและปูในฤดูการวางไข่ หอยมือเสือลดจำนวนลง
4. ประชาชนขาดการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน

หลังการดำเนินการ

1. ชาวบ้านมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการบริการนักท่องเที่ยว เช่น ชาวประมงที่มีเรือหางยาวสามารถนำเรือมาให้นักท่องเที่ยวเช่าได้ หรือเจ้านายเที่ยวบริเวณเกาะ กลุ่มแม่บ้านมีรายได้จากการขายปลาทุแดดเดียวให้กับนักท่องเที่ยว สหกรณ์ท่องเที่ยวมีอุปกรณ์ต่างๆ สำหรับเที่ยวชมเกาะ และจัดที่พักแบบโฮมสเตย์ ซึ่งรายได้ทั้งหมดที่สมาชิกโครงการได้รับจะถูกหักเข้าสหกรณ์ท่องเที่ยว 10%
2. มีการปรับปรุงเกาะพิทักษ์ให้สวยงาม เช่น ปลูกต้นไม้ ดอกไม้ สร้างทางเดินเท้า จัดระบบประปา และห้องน้ำไว้สำหรับบริการนักท่องเที่ยว
3. จำนวนสัตว์น้ำเพิ่มมากขึ้น และมีการป้องกันการสูญพันธุ์ของสัตว์น้ำ
4. จำนวนสมาชิกโครงการเพิ่มขึ้น คือ เกือบทั้งหมดของประชากรบนเกาะพิทักษ์ 250 คน/จำนวน 30 ครัวเรือน และมีสมาชิกบริการที่พักแบบโฮมสเตย์เพิ่มขึ้นเป็น 6 ครัวเรือน โดยคิดค่าบริการที่พักรวมค่าอาหาร 3 มื้อเป็นเงิน 300 บาท/คน/คืน
5. จำนวนผู้ประกอบการบนฝั่งมากขึ้นและริสอร์ทขยายกิจการเพื่อรองรับจำนวนนักท่องเที่ยวที่ขยายตัวมากขึ้น

อุปสรรคและการแก้ไขปัญหา

อุปสรรค	การแก้ไขปัญหา
1. ในระยะแรกอุปกรณ์บริการนักท่องเที่ยวและ	1. จัดหาอุปกรณ์บางชนิดเพิ่มขึ้น และใช้วิธีการ

อุปสรรค	การแก้ไขปัญหา
ห้องน้ำไม่เพียงพอ	ผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันใช้อุปกรณ์ และสร้างห้องน้ำ
2. ชาวประมงได้รับผลกระทบจากการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เช่น การปิดอ่าวอนุรักษ์ปลาหู	2. ส่งเสริมตลาดกลางให้เป็นศูนย์กลางจำหน่ายสัตว์น้ำของชาวประมง โดยไม่ผ่านพ่อค้าคนกลาง ซึ่งชาวประมงจะสามารถกำหนดราคาเองได้

ปัจจัยแห่งความสำเร็จ

1. ประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการอย่างจริงจังและผู้นำชุมชนมีศักยภาพ
2. เจ้าหน้าที่ท้องถิ่นและหน่วยงานราชการเห็นความสำคัญในการพัฒนาโครงการและขยายผลโครงการอย่างต่อเนื่อง
3. มีการประสานความร่วมมือระหว่างภาครัฐและประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพ มีงบประมาณเพียงพอและมี การประชาสัมพันธ์อย่างกว้างขวาง
4. ภูมิประเทศของเกาะสวยงามเหมาะแก่การพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวและสร้างรายได้แก่ประชาชนในพื้นที่

ความเป็นไปได้ในการถ่ายทอดประสบการณ์

ที่ผ่านมายังไม่มียุทธศาสตร์ปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามาศึกษาดูงาน แต่มีเพียงคณะครู นักเรียนใน จังหวัดชุมพร อย่างไรก็ตามในการประยุกต์โครงการวิถีใหม่ดังกล่าวจะต้องคำนึงถึงความเหมาะสมของ สถานที่ท่องเที่ยว ลักษณะของบ้านพักอาศัยที่จะสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ และความร่วมมือของชุมชน ในการต้อนรับนักท่องเที่ยว

ความยั่งยืนในการดำเนินการ

มีการขยายผลโครงการ โดยอบต. กำลังพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวแห่งอื่น เชื่อมโยงกับโครงการ และ มีการบรรจุโครงการนี้เข้าสู่แผนจังหวัด และขยายเครือข่ายสมาชิกโครงการจากพื้นที่อื่นต่อไป

บทเรียนที่ได้รับ

การดำเนินโครงการต้องอาศัยความร่วมมือจากหน่วยงานหลายฝ่าย และงบประมาณสนับสนุนจาก ส่วนกลาง และที่สำคัญความร่วมมือจากประชาชนในการต้อนรับนักท่องเที่ยวและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

แหล่งข้อมูลเพิ่มเติม

ชื่อ-นามสกุล : นายอวยชัย ยุวัฒน์
ตำแหน่ง : นายกองค์การบริหารส่วนตำบล
หน่วยงาน : องค์การบริหารส่วนตำบลน้ำจืด
ที่อยู่ : ถ.หัวกรัง-ปากน้ำตะโก หมู่ 4 ตำบลบางน้ำจืด อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร
โทรศัพท์ : (077) 551-689, (01) 728-8016

ชื่อ-นามสกุล : นายอำพร ธานีครุฑ
ตำแหน่ง : ผู้ใหญ่บ้าน
ที่อยู่ : บ้านเกาะพิทักษ์ ตำบลบางน้ำจืด อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร
โทรศัพท์ : (01) 093-1443

ข้อมูลเกี่ยวกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในปีที่มีการริเริ่มวิถีใหม่ : พ.ศ. 2545

ประเภทของ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	องค์การบริหารส่วนตำบล
สถานที่ตั้ง	หัวกรัง-ปากน้ำตะโก หมู่ 4 ตำบลบางน้ำจืด อำเภอ หลังสวน จังหวัดชุมพร 86150
ขนาดพื้นที่	52.36 ตารางกิโลเมตร
งบประมาณรายจ่าย	2,772,969 บาท (ปีงบประมาณ 2545)
งบประมาณรายได้	2,833,350 บาท (ปีงบประมาณ 2545)
จำนวนพนักงานและลูกจ้าง	6 คน 3 คน พนักงานท้องถิ่น 1 คน ลูกจ้างประจำ 2 คน ลูกจ้างชั่วคราว
จำนวนประชากร	4,920 คน
จำนวนครัวเรือน	1,080 ครัวเรือน
รายได้เฉลี่ยประชากร	20,000 บาท
ลักษณะของเมืองและ วิถีชีวิตชุมชน	ตำบลบางน้ำจืดประกอบด้วย 14 หมู่บ้าน ลักษณะ พื้นที่เป็นชายฝั่งทะเล ระยะทางยาวประมาณ 13 กิโลเมตร มีหาดทรายโขดหิน มีเกาะ 1 เกาะคือ เกาะ พิทักษ์ ซึ่งห่างจากฝั่งประมาณ 1 กิโลเมตร และมี ทิวทัศน์สวยงาม คือ มีแหลมเรียงยื่นสู่ทะเล ส่วนบนบกมี ภูเขาเรียงรายตลอดชายฝั่ง สามารถมองทิวทัศน์จาก ข้างบนได้ทั่ว ยังมีคลองไหลผ่านคือ คลองบางบุต อีกทั้ง ยังมีสัตว์น้ำทะเลหลากหลายชนิด ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพประมงเป็นหลัก